Näringsutskottets betänkande 1982/83: 18

om mineralpolitiska och energipolitiska åtgärder (prop. 1982/83: 50 bil. 6)

Ärendet

I detta betänkande behandlas proposition 1982/83: 50 – om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. – bilaga 6 (industridepartementet), vari framläggs förslag om

dels ett program för utökad prospektering m. m.,

dels vissa energipolitiska åtgärder, nämligen

stöd för utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme,

stöd – finansierat genom höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter – till investeringar i torveldade förbränningsanläggningar,

organisation för och stöd till upphandling inom energiområdet.

Yrkanden med anledning av denna del av propositionen har framställts i sju motioner.

Propositionen och motionerna i berörda delar redovisas i det följande.

Skatteutskottet har avgivit yttrande (SkU 1982/83: 3y) över regeringens förslag till höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter (*bilaga*, s. 38).

Propositionen

Förslag

I bilaga 6 till proposition 1982/83: 50 föreslås under angivna rubriker:

D Mineralförsörjning m. m. (s. 2 f.)

att riksdagen till Program för utökad prospektering m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,

E Energi (s. 3–13)

att riksdagen

1. antar ett i propositionen [bilaga 6.1] framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter,

2. godkänner av föredragande statsrådet förordade riktlinjer för åtgärder för att öka investeringarna i utbyggnader av distributionsanläggningar för fjärrvärme,

3. godkänner av föredragande statsrådet förordade riktlinjer för åtgärder för att öka investeringarna i torveldade förbränningsanläggningar,

4. godkänner av föredragande statsrådet förordade riktlinjer för upphandling inom energiområdet,

5. till Stöd till utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,

6. till Stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 700 000 000 kr.

Förslagens innebörd och motivering

Det föreslagna programmet för utökad *prospektering* m. m. betecknas som ett första led i ett aviserat investerings- och utvecklingsprogram avseende gruv- och mineralindustrin. Det är avsett att genomföras under en femårsperiod. De medel som anvisas skall, utom för prospektering, kunna användas även för brytvärdhetsundersökningar och för förstärkning av sådan verksamhet inom Sveriges geologiska undersökning som är av särskild betydelse för det fortsatta prospekteringsarbetet i framför allt Norrbotten. Programmet skall planeras och genomföras i samverkan mellan intressenterna inom gruv- och metallindustrin. Riksdagen avses i efterhand få en redovisning av programmets genomförande och av ingångna avtal.

Utbyggnaden av *fjärrvärme*, som i slutet av 1970-talet hade en takt av ca 1 000 MW per år, riskerar nu att stagnera. Som en åtgärd för att intensifiera fjärrvärmeutbyggnaden föreslås ett tillfälligt statligt stöd till fjärrvärmeinvesteringar. Det skall inriktas på investeringar i fjärrvärmedistribution. Det totala stödet bör enligt propositionen få motsvara högst 10 % av investeringskostnaden för en distributionsanläggning som beställs under år 1983. Bidragssystemet skall omfatta utbyggnad av fjärrvärmenät i alla delar av landet. Bidrag skall kunna ges även för längre ledningar för överföring av t. ex. spillvärme från industrier. Kostnaderna skall bestridas över statsbudgeten. De beräknas uppgå till ca 300 milj. kr.

Användningen av torv som bränsle för att ersätta olja har inte ökat i den takt som är önskvärd för att det mål skall uppnås som har angivits för år 1990. I propositionen föreslås att oljeersättningsfonden skall tillföras ett engångsbelopp på 200 milj. kr. för stöd till *torveldade förbränningsanläggningar*. Stödet skall utgå endast till anläggningar som beställs under år 1983. Det skall utformas som ett bidrag på högst 25 % av investeringskostnaden till förbränningsanläggningar som byggs för att eldas med främst torv. Bidraget skall kunna utgå samtidigt med lån enligt nu gällande regler.

Den föreslagna ändringen i lagen (1973: 1216) om *särskild avgift för oljeprodukter* innebär att den nuvarande avgiften av 80 kr. per kubikmeter

motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja (utom för fartyg i utrikes drift) – av vilket belopp 37 kr. tillförs oljeersättningsfonden – höjs med 13 kr. den 1 januari 1983.

I motiveringen för förslaget om åtgärder i samband med *upphandling på energiområdet* framhålls att nuvarande stöd för investeringar på detta område främst avser forskning och utveckling samt teknik som inte är färdigutvecklad. De investeringar som krävs för genomförande av en aktiv energipolitik kommer i stor utsträckning att avse teknik färdig för kommersiellt bruk. I propositionen anges riktlinjer för ytterligare statliga åtgärder för att främja samordning mellan i första hand kommunernas efterfrågan och beredskapen hos tillverkare av utrustning. Åtgärderna skall inriktas på bl. a. analys av investeringsplaner, genomförande av större upphandlingar, medverkan vid förhandlingar mellan användare och tillverkare av utrustning samt stöd för hithörande syften. Genom åtgärderna skall säkerställas att utbyggnaden av koleldade anläggningar kan ske på ett planerat sätt. En ny stödform anses behövlig för undanröjande av hinder som kan finnas hos industrin när det gäller att leverera utrustning på energiområdet. En engångsanvisning av 700 milj. kr. föreslås för ett stöd i form av lån, ev. med villkorlig återbetalningsskyldighet. De förordade åtgärderna skall avse år 1983. En särskild delegation skall tillkallas för att handha frågor om upphandling inom energiområdet.

Motionerna

De motioner som har väckts med anledning av proposition 1982/83: 50 och behandlas här är följande:

1982/83: 87 av Rolf Rämgård m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att inrätta ett energitekniskt centrum i Mora att finansieras ur oljeersättningsfonden,

1982/83: 93 av Lars Andersson (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om utbyggnaden av kraftvärmeverk m. m.,

1982/83: 96 av Kerstin Nilsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening uttalar att initiativ skall tas för att utredningen om produktion av pellets på torv- och skogsavfall förlagd till Pello, Övertorneå kommun, fullföljs,

1982/83: 103 av Ulf Adelsohn m. fl. (m), vari – med motivering i motion 1982/83: 99 – hemställs att riksdagen avslår proposition 1982/83: 50 såvitt avser bilaga 6, Industridepartementets verksamhetsområde,

1982/83: 114 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1982/83: 112 – att riksdagen

1. ansluter sig till de i motionen förordade riktlinjerna för energipolitiken,

4. beslutar att av vattenkraftsavgiften 600 milj. kr. tillförs oljeersättningsfonden för stöd till utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme samt åtgärder för upphandling inom energiområdet i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. beslutar att av vattenkraftsavgiften 200 milj. kr. tillförs oljeersättningsfonden att användas till stöd till förbränningsanläggningar eldade med torv och skogsråvara i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. med avslag på förslaget om statlig upphandlingsdelegation hos regeringen anhåller att oljeersättningsfonden ges vidgade direktiv och att fondens styrelse ges förstärkt parlamentariskt inslag,

7. ansluter sig till de riktlinjer för utbyggnaden av fjärrvärmesystem respektive stöd för åtgärder för upphandling inom energiområdet som redovisas i motionen,

8. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kommunernas självbestämmanderätt över sin värmeförsörjning,

9. ansluter sig till de i motionen förordade riktlinjerna för kolanvändningen,

11. avslår förslaget om höjning av oljeavgiften,

12. för Program för utökad prospektering m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 30 milj. kr.,

13. hos regeringen begär att ett 5-årsprogram för prospektering presenteras riksdagen våren 1983,

14. som sin mening ger regeringen till känna att prospekteringsprogrammet inte får omfatta letning efter uran,

1982/83: 120 av Ola Ullsten m. fl. (fp), såvitt gäller hemställan att riksdagen

33. avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1973:[1216]) om särskild avgift för oljeprodukter,

34. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om koleldade förbränningsanläggningar, [– – –] samt förlängning av mandatet för oljeersättningsfonden,

35. till Program för utökad prospektering m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 60 milj. kr.,

36. avslår de i propositionen förordade riktlinjerna för upphandling inom energiområdet,

37. avslår regeringens förslag att till stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet på tilläggsbudget I till statsbudgeten för

budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 700 milj. kr.,

1982/83: 126 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om att det föreslagna stödet till fjärrvärmeanläggningar också skall kunna utgå till s. k. närvärmesystem och att villkoret för att erhålla stöd är att el-värme inte får installeras,

2. hos regeringen hemställer om att det föreslagna stödet till torveldade anläggningar också skall kunna utgå om en större mängd vedråvara kommer till användning,

3. hos regeringen begär initiativ för bildandet av regionala bränslebolag,

4. hos regeringen hemställer om att den föreslagna delegationen för upphandling inom energiområdet får direktiv så att användning av andra bränslen än kol också främjas när det gäller att ersätta olja.

Den här ej återgivna delen av yrkande 34 i motion 1982/83: 120 avser miljökrav och behandlas av jordbruksutskottet i betänkandet JoU 1982/83: 20.

Utskottet

Program för utökad prospektering m. m.

Nämnden för statens gruvegendom har för det innevarande budgetåret fått ett reservationsanslag av 58,4 milj. kr. för prospektering och brytvärdhetsundersökningar. Totalt torde f. n. under ett år ca 150 milj. kr. stå till buds för prospektering etc. i statlig och privat regi.

I proposition 1982/83: 50 tillkännager industriministern regeringens avsikt att ett investerings- och utvecklingsprogram skall utarbetas för gruv- och mineralindustrin. Syftet skall vara att åstadkomma ett bättre utnyttjande av inhemska råvaruresurser. Som ett första led i programmet planeras en utökad prospektering i syfte att öka livslängden hos befintliga gruvor och mineralföretag och lägga grunden till nya sådana. Programmet skall inriktas huvudsakligen mot dels Norrbotten och Västerbotten, dels vissa delar av Mellansverige. Regeringen föreslår för ändamålet ett reservationsanslag av 300 milj. kr. på tilläggsbudget för detta budgetår. För Mellansverige beräknas 50 milj. kr. av detta belopp.

Programmet skall enligt regeringens förslag genomföras under en femårsperiod. Anslaget är avsett att finansiera verksamheten under hela denna period. Utom för prospektering och projektering av nya gruvor skall medlen kunna användas för brytvärdhetsundersökningar och för förstärkning av viss verksamhet inom Sveriges geologiska undersökning. Industriministern betonar att programmet avses bli utformat och genomfört i en bred samverkan mellan olika intressenter. Han utlovar en redovisning i efterhand till riksdagen för de åtgärder som vidtas inom programmet.

I motion 1982/83: 103 – och den tillhörande motiveringen i motion 1982/83: 99 – tar moderata samlingspartiet avstånd från regeringens förslag. Detta är mycket ofullständigt presenterat, säger motionärerna och efterlyser bättre förberedande undersökningar innan ett sådant uppslag presenteras. Motionärerna ifrågasätter också om erforderliga materiella resurser för en effektiv ökad prospekteringsverksamhet finns tillgängliga. De menar vidare att det finns risk för att företagen minskar sina egna prospekteringsinsatser om ytterligare statligt stöd införs.

Centerpartiet och folkpartiet motsätter sig också ett beslut enligt regeringens förslag men ställer sig positiva till att medel för utökad prospektering etc. anvisas för budgetåret 1982/83. Folkpartiet förordar i motion 1982/83: 120 ett belopp av 60 milj. kr. I motiveringen uppmanas regeringen att återkomma med förslag om ytterligare medel i 1983 års budgetproposition. Centerpartiet – vars yrkande finns i motion 1982/83: 114 med motivering i motion 1982/83: 112 – vill begränsa årets belopp till 30 milj. kr. Riksdagen föreslås begära att under våren 1983 få sig förelagt ett femårsprogram för utökad prospektering.

Utskottet finner regeringens förslag välmotiverat. Åtgärder för att öka utvinningen av mineralresurser i gamla och nya anläggningar framstår som ett angeläget inslag i en offensiv industripolitik. Liksom regeringen anser utskottet att en medelsram för utökad prospektering etc. nu bör fastställas för en femårsperiod, så att förutsättningar skapas för en mera långsiktig planering av insatserna och för åtaganden som ger erforderlig trygghet åt de organisationer och individer som engagerar sig i verksamheten. Utskottet tillstyrker alltså propositionen på denna punkt och avstyrker de motionsyrkanden som går ut på att riksdagen skall helt avvisa regeringens förslag eller anslå blott ett begränsat belopp avsett för återstoden av detta budgetår.

I motion 1982/83: 114 (c) föreslås vidare att riksdagen till ett anslag för prospektering etc. skall foga villkoret att prospekteringsprogrammet inte får omfatta letning efter uran. Utskottet vill i sammanhanget dels hänvisa till sin behandling våren 1982 av frågan om förbud mot uranbrytning (NU 1981/82: 40 s. 34, reservation s. 47 f.), dels framhålla att frågan om ett sådant villkor blir inaktuell om riksdagen skulle bifalla det nyss berörda yrkandet i motion 1982/83: 103 (m).

Utskottet avstyrker motionärernas förslag och vill framhålla att en restriktion av angivet slag skulle kunna utgöra ett hinder för prospektering efter andra mineral som brukar förekomma tillsammans med uran.

Allmänna riktlinjer för energipolitiken

Riksdagen tog våren 1981 ställning till ett förslag från regeringen om riktlinjer för energipolitiken fram till omkring år 1990 (prop. 1980/81: 90, NU 1980/81: 60, rskr 1980/81: 381). Ett kraftigt minskat oljeberoende an-

gavs härvid som ett centralt mål. Det gällde också att skapa förutsättningar för en avveckling av kärnkraften i enlighet med utslaget av folkomröstningen i kärnkraftsfrågan våren 1980. Statsmakterna tog sikte på en successiv utveckling mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. I ett program för energihushållning under 1980-talet låg tyngdpunkten på åtgärder som skulle spara olja. Energihushållningen skulle främjas genom rådgivning, utbildning och information men också genom utnyttjande av prissättningen som styrmedel. Parallellt härmed skulle ett program för oljeersättning genomföras. I fråga om kärnkraften beslöts om åtgärder för att höja säkerheten vid kärnkraftverken och om en lag som reglerar finansieringen av framtida kostnader för hantering av använt kärnbränsle. Omfattningen och inriktningen av ett nytt treårigt energiforskningsprogram fastställdes. I riksdagens beslut ingick också att genomgripande organisatoriska förändringar skulle genomföras, bl. a. inrättande av en särskild central myndighet för energifrågor.

Vid riksdagsbehandlingen förelåg ett stort antal motionsyrkanden, vilka berörde mycket skiftande energipolitiska frågor både inom och utom det ämnesområde som fanns definierat genom propositionen. Riksdagsbehandlingen präglades av relativt stor enighet mellan de fyra partier som var företrädda i näringsutskottet. Riksdagen begärde att regeringen skulle tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppgift att ytterligare analysera viika åtgärder som skulle kunna vidtas för att säkra kärnkraftens avveckling och ett fortsatt minskat oljeberoende. Regeringen fattade beslut om en sådan kommitté under hösten 1981. Kommittén benämns 1981 års energikommitté (I 1981: 08).

I enlighet med riksdagens beslut år 1981 lades i budgetpropositionen år 1982 fram förslag om ny myndighetsorganisation på energiområdet. Detta förslag har i sina huvuddelar prövats av riksdagen efter beredning inom näringsutskottet (NU 1981/82: 28, rskr 1981/82: 246). Riksdagen beslöt därvid med bifall till en socialdemokratisk reservation att den nya centrala energimyndigheten, statens energiverk, skulle inrättas den 1 juli 1983 – ett år senare än enligt regeringens förslag – och att oljeersättningsfonden skulle inordnas i den centrala energimyndigheten, övergångsvis alltså i statens industriverk. Energiforskningsnämnden har den 1 juli 1982 fått permanent ställning som fristående myndighet.

Också under allmänna motionstiden år 1982 väcktes ett stort antal motioner rörande energipolitiken. De spände över ett brett register av frågor. De flesta av dessa motioner behandlades i näringsutskottets betänkande NU 1981/82: 30. Vissa frågor om utvinning av torv och alunskiffer tog näringsutskottet upp i betänkandet NU 1981/82: 40 om mineralpolitik.

Det förslag på energiområdet som läggs fram i proposition 1982/83: 50 innefattar ett investeringsprogram om totalt 1 200 milj. kr. Programmet gäller utbyggnad av fjärrvärmeanläggningar och torveldade förbrännings-

anläggningar samt upphandling inom energiområdet. Före regeringens förslag tar utskottet här upp vissa frågor om allmänna riktlinjer för energipolitiken.

Centerpartiet begär i motion 1982/83: 114 bl. a. att riksdagen skall ansluta sig till de riktlinjer för energipolitiken som förordas i dess motion 1982/83: 112. Riktlinjerna går i stort ut på följande. Syftet med energipolitiken skall vara att åstadkomma ett decentraliserat energisystem, baserat på utnyttjande av i huvudsak inhemska förnybara energikällor och på hushållning med och en effektiv användning av tillgängliga resurser. Härigenom skall kraven på resurshushållning, ekologisk balans, god miljö, hög säkerhet, försörjningstrygghet, ökad sysselsättning och en stärkt ekonomi kunna tillgodoses.

Motionärerna anför att energipolitiken under åren 1976–1982 successivt har inriktats mot att forma ett decentralistiskt energisystem byggt på den allsidighet som ett system med bättre energihushållning och utnyttjande av olika inhemska energikällor innebär. De ger exempel på beslut med denna inriktning som statsmakterna har fattat under den angivna perioden.

Ytterligare insatser måste nu göras för att de fastlagda målen skall uppnås, hävdar centerpartiet i motionen. En effektiv energianvändning förutsätter bl. a. hushållning med energikvalitet. Vi måste bruka bättre i stället för att förbruka mer, säger motionärerna. De betonar vikten av ett fungerande distributions- och marknadssystem för satsningen på inhemsk energi. Regeringens förslag i propositionen betecknar de som uttryck för en "återgång till den centralistiskt inriktade energipolitik som socialdemokraterna tidigare har fört i regeringsställning".

Som framgår av vad utskottet har anfört inledningsvis i detta avsnitt antog riksdagen förra året riktlinjer för energipolitiken fram till år 1990. Riksdagsbeslutet präglades av relativt stor enighet mellan de politiska partierna. Den av riksdagen fastlagda energipolitiken tar bl. a. sikte på att oljeberoendet skall minska och att det skall skapas förutsättningar för en avveckling av kärnkraften. En successiv utveckling mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan har angivits som ett viktigt inslag i energipolitiken. Utskottet anser inte att det finns anledning för riksdagen att i detta sammanhang ompröva sitt ställningstagande från förra året och göra något uttalande om allmänna riktlinjer för energipolitiken. Därför avstyrker utskottet motion 1982/83: 114 (c) i nu angiven del.

Fjärrvärme

Fjärrvärme har under perioden 1960–1980 byggts ut från kapaciteten totalt ca 1000 MW till ca 13000 MW. I propositionen (bil. 6 s. 3) anges motiven för fjärrvärmeutbyggnaden. De har varit att bränslet genom stora anläggningar skall utnyttjas effektivare, att miljön i tätorterna skall förbätt-

ras samt att det skall skapas förutsättningar för elproduktion i kraftvärmeverk. De senaste åren har ytterligare motiv tillkommit. Fjärrvärme är liksom elektriciteten en distributionsform för energi. På samma sätt som elkraft kan produceras på flera olika sätt kan hetvattnet i fjärrvärmenäten åstadkommas med hjälp av många olika energikällor och energiformer. Utbyggnad av fjärrvärme ger sålunda goda möjligheter till ersättning av olja i tätorternas värmeförsörjning. En sådan utbyggnad möjliggör också elproduktion i kraftvärmeverk och bidrar därigenom till att skapa förutsättningar för avvecklingen av kärnkraften.

Investeringar i fjärrvärmeproduktion har sedan år 1977 till viss del finansierats genom s. k. fjärrvärmelån. I propositionen (bil. 6 s. 4 f.) meddelar föredragande statsrådet att hon har tagit initiativ till vissa förändringar i reglerna för dessa lån i syfte att fjärrvärmeutbyggnaden skall öka. Det finns enligt propositionen risk för att utbyggnaden kan komma att stagnera om inte särskilda åtgärder vidtas. Förändringarna av lånevillkoren innebär bl. a. att nu gällande krav på utländsk upplåning för en del av fjärrvärmelånen upphör den 1 januari 1983. Härigenom kan annuiteterna minskas, vilket reducerar den finansiella belastningen på kommunerna.

Ytterligare åtgärder av temporär natur behöver enligt föredragande statsrådet vidtas för att intensifiera fjärrvärmeutbyggnaden i den utsträckning som är önskvärd i rådande situation. I propositionen föreslås att ett tillfälligt statligt stöd till fjärrvärmeinvesteringar skall införas. Stödet skall inriktas på investeringar i fjärrvärmedistribution, dvs. i fjärrvärmeledningar av olika dimensioner och i annan utrustning för distribution av fjärrvärme. Värmeväxlare och annan utrustning i fastigheterna skall liksom tidigare finansieras genom bostadslånesystemet och energisparlånen. Det totala stödet föreslås motsvara högst 10 % av investeringskostnaderna för distributionsanläggningar som beställs under år 1983. Bidraget skall omfatta utbyggnad av fjärrvärmenät i alla delar av landet. Även längre ledningar för överföring av t. ex. spillvärme från industrier skall omfattas av bidragssystemet. Uppgiften att fatta beslut om stöd till utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme skall läggas på en särskild delegation för upphandling inom energiområdet.

Regeringen föreslår att riksdagen till stöd för utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme anvisar ett reservationsanslag av 300 milj. kr. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83.

Föredraganden anmäler sin avsikt att efter överläggningar med de berörda kommunerna inom kort återkomma i fråga om energiförsörjningen i de tre största tätorterna Stockholm, Göteborg och Malmö.

Samtliga oppositionspartier har i partimotioner tagit upp regeringens förslag angående utbyggnaden av fjärrvärmeanläggningar. De framför synpunkter och förslag vad gäller såväl riktlinjer för åtgärder på detta område som finansieringen av det föreslagna stödet.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1982/83: 103 att riksdagen

skall avslå samtliga de förslag i propositionen som avser energipolitiken. Med hänsyn till de starkt negativa effekterna på samhällsekonomin av ett ökande budgetunderskott finns det inte något statsfinansiellt utrymme för genomförande av något av de föreslagna investeringsprojekten, anför motionärerna. En energipolitik som tar till vara Sveriges möjligheter att ändra energisystemet i en mer konkurrenskraftig riktning kan, säger de, inte åstadkommas genom ytterligare manipulerande med subventioner och skatter utan endast genom att man tar bort blockeringar som i dag omöjliggör utnyttjandet av kunnande och inhemska energiresurser. Regeringen borde återkomma med bättre underlag för sådana projekt som kan bidra till en positiv utveckling av samhällsekonomin.

I fråga om fjärrvärme konstaterar motionärerna att det råder allmän enighet om att fjärrvärme i tätbebyggelse ofta har stora fördelar. Det är, säger de, av avgörande betydelse att kommunerna själva, utifrån de faktiska ekonomiska förutsättningar som föreligger, planerar och genomför den fjärrvärmeutbyggnad som befinns vara ändamålsenlig. Särskilda statliga stöd för begränsade tidsperioder skapar enligt motionärerna en ryckighet som inte tjänar den långsiktighet och den fasta ansvarsfördelning som en riktig energipolitik kräver.

I centerpartiets motion 1982/83: 114 begärs att riksdagen skall ansluta sig till de riktlinjer för utbyggnaden av fjärrvärmesystem som redovisas i motion 1982/83: 112. Där sägs att partiet accepterar att ett tidsbegränsat stöd i form av bidrag för fjärrvärmeinvesteringar införs. Det poängteras emellertid att fjärrvärme ofta är en olämplig uppvärmningsform i villaområden. Stödet föreslås bli så konstruerat att det endast ges till utbyggnad av fjärrvärmesystem som möjliggör lägre driftstemperaturer. Vidare anförs att fjärrvärmenäten borde ges en sådan utformning att de kan få en samordnande funktion och öka möjligheterna att välja mellan olika energislag och produktionssätt.

Motionärerna biträder inte regeringens förslag om att stöd till distributionsanläggningar för fjärrvärme skall fattas av den planerade delegationen för upphandling inom energiområdet. Detta uppdrag borde i stället ges till oljeersättningsfonden.

Stödet till fjärrvärmeanläggningar bör enligt centerpartiet finansieras genom intäkter från elström producerad i äldre vattenkraftverk. Oljeersättningfonden föreslås få ett tillskott av 300 milj. kr. för ändamålet.

Vänsterpartiet kommunisterna ställer sig i motion 1982/83: 126 positivt till regeringens förslag om stöd till fjärrvärmeanläggningar. Ett par kompletteringar i riktlinjerna för detta stöd förordas. Riksdagen bör enligt denna motion uttala sig för att stödet skall kunna utgå även till s.k. närvärmesystem, dvs. vissa småskaliga värmesystem. Centraler för närvärme har, anför motionärerna, lägre driftstemperatur, vilket gynnar införandet av solvärme, värmepumpar och lokal spillvärme. Ett villkor för att en fjärrvärmeanläggning skall få stöd bör enligt motionen vara att elvärme

inte installeras. Ett ökat elberoende i stora värmesystem ställer större krav på alternativ till kärnkraften och försvårar avvecklingen, säger motionärerna. De anser att anläggningar avsedda för inhemska, alternativa bränslen i första hand bör erhålla det statliga stödet.

Folkpartiet ställer inget särskilt yrkande i detta ämne. I motion 1982/83: 120 anförs att partiet med hänsyn till dels det rådande konjunkturläget, dels vikten av att av sysselsättningsskäl få i gång kommunala investeringar biträder regeringens förslag. Det understryks dock i motionen att det är angeläget att fjärrvärmeutbyggnaden styrs till stadskärnor med framför allt äldre bebyggelse, eftersom det är där fjärrvärmen är mest lönsam. Det är, säger motionärerna vidare, en brist att regeringen i propositionen inte utförligare underbygger påståendet att det föreslagna bidraget medför investeringar som eljest inte skulle ha kommit till stånd.

Utskottet vill understryka att utbyggnaden av fjärrvärme har stor betydelse när det gäller att minska oljeanvändningen och förbättra miljön i tätorterna. En kraftig utbyggnad av fjärrvärmen bidrar också till att skapa förutsättningar för att avvecklingen av kärnkraften kan genomföras. I den mån fjärrvärmeproduktionen grundas på annat än olja medverkar den också till att positivt påverka bytesbalansen. Likaså har utbyggnaden av fjärrvärme gynnsamma effekter för industrin och för sysselsättningen. Utskottet delar regeringens uppfattning att det i nu rådande läge bör införas ett tillfälligt statligt stöd till fjärrvärmeinvesteringar. Således tillstyrker utskottet regeringens förslag om att 300 milj. kr. skall anvisas för detta ändamål i form av ett reservationsanslag på tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår. Utskottets tillstyrkan av propositionen i här aktuell del innebär att motsvarande delar av motionerna 1982/83: 103 (m) och 1982/83: 114 (c) avstyrks.

De riktlinjer för åtgärder i syfte att öka investeringarna i utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme som förordas i propositionen kan utskottet ansluta sig till. Förslaget att vissa uppgifter inom fjärrvärmeområdet skall handhas av en särskild delegation för upphandling inom energiområdet återkommer utskottet till i det följande (s. 20).

Utskottet övergår så till att behandla centerpartiets förslag till riktlinjer såvitt gäller s. k. lågtemperatursystem. Härvid vill utskottet påpeka att fjärrvärmesystem med lägre driftstemperatur också omfattas av det föreslagna stödet. Utskottet anser emellertid inte att det skall ställas som villkor för stöd att fjärrvärmeanläggningen är av den nu nämnda typen. Utskottet avstyrker sålunda motion 1982/83: 114 (c) i ifrågavarande del.

I fråga om vänsterpartiet kommunisternas nyss redovisade kompletterande förslag vill utskottet anföra följande. Riksdagen avslog förra året på förslag av näringsutskottet (NU 1981/82: 30 s. 67) ett motionsyrkande från detta parti om åtgärder för att befrämja utbyggnad av närvärmesystem. Utskottet menade att det närmast är en uppgift för kommunen att utforma lämpliga värmesystem på lokal nivå. Det kan också, anförde utskottet,

förutsättas att kommunerna utan att riksdagen tar något initiativ får den information som erfordras för att de skall kunna utnyttja förekommande stödformer på detta område. Utskottet anser i likhet med regeringen att det här aktuella stödet bör inriktas på investeringar i fjärrvärmedistribution, dvs. fjärrvärmeledningar av olika dimensioner och annan utrustning för distribution av fjärrvärme. Värmeväxlare och annan utrustning i fastigheter bör liksom tidigare finansieras genom bostadslånesystemet och energisparlån. Till den del s. k. närvärmesystem uppfyller de här angivna villkoren bör de sålunda omfattas av den föreslagna stödformen. Något särskilt uttalande från riksdagen i detta ämne anser utskottet inte vara motiverat. Utskottet vill inte heller ställa som krav för att stöd skall kunna utgå att elvärme inte får installeras. Det berörda yrkandet i motion 1982/83: 126 (vpk) avstyrks sålunda.

Torveldade anläggningar m. m.

De riktlinjer för energipolitiken som riksdagen antog våren 1981 innebär bl. a. att som mål för den framtida torvanvändningen gäller en årlig energiproduktion av 1 TWh år 1985 och 6–11 TWh år 1990.

För att introduktionen av inhemska bränslen skall underlättas har en rad styrmedel införts, bl. a. ett system för statliga bidrag genom oljeersättningsfonden samt en lag (1977: 439) om kommunal energiplanering och en lag (1981: 599) om utförande av eldningsanläggningar för fasta bränslen.

Oljeersättningsdelegationen (I 1979: 01) har i rapporten (Ds I 1982: 6) Uppföljning av oljeersättningsprogrammet konstaterat att de energipolitiska målen vad avser torv inte kommer att kunna uppfyllas om inte torveldade förbränningsanläggningar byggs i stor omfattning under de närmaste åren.

I propositionen (bil. 6 s. 7) anför föredragande statsrådet att användningen av torv som bränsle för att ersätta olja inte, trots de stimulansåtgärder som har vidtagits, har ökat i den takt som är önskvärd för att det mål som har angivits för år 1990 skall uppnås. Förklaringen härtill kan enligt föredraganden vara bl. a. att kommunala energiverk och andra potentiella köpare av anläggningar är osäkra inför användningen av ny teknik som ännu är relativt oprövad i vårt land. Ett annat skäl är att många anläggningar i det inledningsskede som vi ännu befinner oss i inte är företagsekonomiskt lönsamma.

De ekonomiska förutsättningarna för uppförande av torveldade förbränningsanläggningar föreslås mot den angivna bakgrunden förbättras under en övergångstid genom att oljeersättningsfonden tillförs ett engångsbelopp på 200 milj. kr. för stöd till sådana anläggningar. Stödet skall enligt propositionen utgå endast till anläggningar som beställs under år 1983. Det föreslås bli utformat som ett bidrag på högst 25 % av investeringskostnaden till förbränningsanläggningar som byggs för att eldas med främst torv. Bidraget skall kunna utgå samtidigt med lån enligt nu gällande regler.

För finansiering av det här aktuella stödet föreslår regeringen (bil. 6 s. 8) en höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter med 13 kr. per kubikmeter. Avgiftshöjningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1983. Den särskilda avgiften på oljeprodukter är f. n. 80 kr. per kubikmeter för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja (utom för fartyg i utrikes drift). Avgiften används till finansiering av stöd för åtgärder för att ersätta olja, till det statliga energiforskningsprogrammet och till det statliga stödet till prospektering efter olja, naturgas och kol. Regeringen föreslår att riksdagen skall antaga ett i propositionen (bil. 6 s. 14) framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter. Lagändringen är av den innebörd som just har nämnts.

I propositionen lämnas en redogörelse för ett betydande utredningsarbete om torvanvändning som har bedrivits bl. a. inom statens vattenfallsverk. Enligt föredraganden bör bl. a. de i propositionen redovisade projekten med vattenfallsverket som intressent kunna komma i fråga för stöd. Det anges vara en särskild fördel att flera projekt kan bli aktuella inom det regionalpolitiska stödområdet.

För att upphandlingen av den utrustning som kommer att beställas som ett resultat av det nu aktuella stödet skall ske på ett samordnat sätt bör enligt propositionen oljeersättningsfonden, innan beslut om investeringsbidrag fattas, samråda med den delegation för upphandling inom energiområdet som behandlas senare i propositionen. Det framgår vidare av propositionen (bil. 6 s. 8) att regeringen vid bifall till vad som har förordats i detta ämne kommer att föreslå att förordningen (1980: 1086) om stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m., kompletteras med en föreskrift av denna innebörd.

I samtliga här aktuella partimotioner tas propositionens förslag om torveldade anläggningar upp. Utskottet refererar i det följande det huvudsakliga innehållet i dessa motioner såvitt gäller det nu aktuella ämnet. Därefter redovisas skatteutskottets yttrande (SkU 1982/83: 3 y) i ärendet.

Det är i och för sig värdefullt att torvkunnandet i vårt land utvecklas, heter det i moderata samlingspartiets motion 1982/83: 99. Motivet är emellertid inte så starkt att den föreslagna förstärkningen av det stöd som redan utgår till torvintroduktion kan försvaras, menar motionärerna. I dagens statsfinansiella läge är det nödvändigt att stöd till olönsamma investeringar hålls tillbaka. Andra energiinvesteringar kan snabbare och billigare minska oljeberoendet. Partiet avvisar således också det särskilda bidraget till torvanläggningar. Som en följd härav avstyrker partiet i motion 1982/83: 103 den föreslagna höjningen av oljeavgiften.

Avgiftshöjningen avstyrks i motionen också av principiella skäl. Motionärerna framhåller att vad som skiljer oljeavgiften från oljebeskattningen i övrigt är den destination till särskilda fonder som gäller för influtna medel. Förutsättningen för en sådan avgift måste vara att de som betalar avgiften kommer i åtnjutande av en motprestation.

Centerpartiet motsätter sig i motion 1982/83: 112 inte det föreslagna stödet till torveldade anläggningar men vill att motsvarande stöd skall utgå också till anläggningar som eldas med skogsavfall och att åtgärderna skall finansieras genom medel från en särskild avgift på elkraft som produceras i äldre vattenkraftverk.

I konsekvens därmed begär partiet att riksdagen skall avslå förslaget om höjning av oljeavgiften. Ställningstagandet i motionen motiveras bl. a. med att oljepriset drastiskt har höjts genom devalveringen av den svenska kronan och att det ligger väsentligt högre än vad som motsvaras av den tvåprocentiga realprisutveckling som riksdagen tidigare har uttalat sig för.

Folkpartiet anför i motion 1982/83: 120 – utan något särskilt yrkande – att partiet biträder regeringens förslag såvitt gäller de angivna riktlinjerna. Man hänvisar i motionen till att förslaget ligger i linje med folkpartiets energipolitik. Motionärerna anser att oljeersättningsfonden bör få i uppdrag att genomföra de nya stimulansåtgärderna. I avvaktan på förnyade medelsberäkningar för fondens verksamhet är man emellertid från folkpartiets sida inte beredd att tillstyrka den föreslagna höjningen av den särskilda oljeavgiften.

Vänsterpartiet kommunisterna önskar i motion 1982/83: 126 att riksdagen skall uttala sig för att det föreslagna stödet till torveldade anläggningar också skall kunna utgå om en större mängd ved kommer till användning.

Skatteutskottet tillstyrker i sitt yttrande (SkU 1982/83: 3 y) den i propositionen föreslagna avgiftshöjningen, dock under förutsättning att näringsutskottet anser att de förordade stödåtgärderna är erforderliga. Det saknas enligt skatteutskottets mening skäl att senarelägga avgiftshöjningen eller att fylla medelsbehovet på annat sätt. Skatteutskottet anför vidare att det inte framgår av propositionen att någon sänkning av avgiften skall äga rum när fonden väl har fått sina pengar. Utskottet finner det högst sannolikt att det senare kan uppstå andra medelsbehov på energisektorn som kan behöva tillgodoses genom den nu föreslagna avgiftshöjningen. Skatteutskottet ifrågasätter emellertid om inte systemet med avgiftsfinansierade fonder på längre sikt bör ersättas med generella skatter och anslag över budgeten. Skatteutskottet upprepar samtidigt det önskemål om en samordning av avdragsreglerna för energiskatt resp. oljeavgift som utskottet i våras uttryckte i sitt yttrande (SkU 1981/82: 4 y) till försvarsutskottet över vissa ändringsförslag rörande oljeavgiften.

I sitt yttrande påpekar skatteutskottet vidare att tre olika utskott under år 1982 har behandlat frågor rörande den särskilda oljeavgiften. Liksom i ett tidigare sammanhang förordar skatteutskottet en klarare gränsdragning mellan utskottens kompetensområden i fråga om skatter och avgifter.

Moderata samlingspartiets företrädare i skatteutskottet avstyrker i en avvikande mening den aktuella avgiftshöjningen med hänvisning till det statsfinansiella läget och av principiella skäl.

I en gemensam avvikande mening från centerpartiets och folkpartiets

företrädare i skatteutskottet avstyrks avgiftshöjningen med hänvisning till att oljeersättningsfonden redan disponerar medel som kan användas till stöd för bl. a. torveldade förbränningsanläggningar.

Näringsutskottet vill framhålla att det, såsom påtalas i propositionen, finns en betydande risk för att användningen av torv som bränsle för att ersätta olja inte kommer att öka i sådan takt att de uppsatta målen i detta hänseende för år 1990 kan uppnås. De skäl som redovisas i propositionen för att de ekonomiska förutsättningarna för uppförande av torveldade förbränningsanläggningar skall förbättras under en övergångstid finner utskottet vara starka.

Oljeersättningsfonden bör sålunda tillföras ett engångsbelopp på 200 milj. kr. i enlighet med de riktlinjer som dras upp i propositionen. Utskottet återkommer dock till frågan om arbetsuppgifter för den föreslagna delegationen för upphandling inom energiområdet.

Liksom skatteutskottet tillstyrker näringsutskottet den föreslagna höjningen av den särskilda avgiften för oljeprodukter. Det framgår av vad näringsutskottet nyss har anfört att utskottet finner de förordade stödåtgärderna välmotiverade och erforderliga. Utskottet anser också i likhet med skatteutskottet att det sannolikt kan komma att föreligga medelsbehov inom energisektorn som kan behöva tillgodoses genom den föreslagna avgiftshöjningen när oljeersättningsfonden har erhållit de nu aktuella resurserna. Av det sagda följer att utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter och avstyrker nu berörda delar av motionerna 1982/83: 103 (m), 1982/83: 114 (c) och 1982/83: 120 (fp).

Utskottet anser att det nu aktuella stödet i enlighet med vad som föreslås i propositionen bör gälla förbränningsanläggningar som byggs för att eldas med främst torv. Detta innebär att en begränsad andel skogsråvara också bör kunna få utnyttjas i de anläggningar som blir stödberättigade. Däremot bör stöd i denna form inte, såsom förordas i centerpartiets motion, utgå till eldningsanläggningar som byggs för eldning av skogsavfall. Motionen avstyrks således i denna del.

Utskottet avstyrker också motion 1982/83: 126 (vpk) såvitt gäller yrkandet om stöd till anläggningar där en större mängd ved kommer till användning.

Sammanfattningsvis tillstyrker alltså utskottet de i propositionen angivna riktlinjerna för åtgärder i syfte att öka investeringarna i torveldade anläggningar, medan de motionsyrkanden som gäller dessa riktlinjer avstyrks.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1982/83: 126 att riksdagen skall anmoda regeringen att ta initiativ till bildande av regionala bränslebolag. Dessa bolag skulle enligt motionärerna kunna säkerställa en planmässig användning och förhindra spekulation vad gäller både torvkoncessioner och utnyttjande av ved.

Sådana regionala bränslebolag som förordas i motion 1982/83: 126 (vpk) kan bildas med stöd ur oljeersättningsfonden. Näringsutskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden liknande det nu aktuella. Våren 1981 konstaterade utskottet (NU 1980/81:60 s. 74) att det är betydelsefullt att effektiva distributionsformer kan byggas upp för olika slag av inhemska bränslen. Utskottet ansåg att bildandet av bränslebolag borde uppmuntras av statsmakterna.

Det stöd som oljeersättningsfonden kan lämna till bildandet av marknadsorganisationer skapar, sade utskottet, "goda förutsättningar för tillkomsten av flexibla och marknadsorienterade bränslebolag med verksamhet som är anpassad till de särskilda förhållandena i olika delar av landet". Med hänvisning till detta avstyrkte utskottet de motionsyrkanden om bränslebolag som då förelåg. De socialdemokratiska ledamöterna reserverade sig då till förmån för förslaget om initiativ till regionala bränslebolag. Vid behandling av ett liknande yrkande år 1982 ansåg utskottet (NU 1981/82: 30 s. 58) att det inte fanns skäl för någon åtgärd i saken från riksdagens sida. Det berörda yrkandet avstyrktes alltså och avslogs av riksdagen. Utskottet är av samma uppfattning nu. Motion 1982/83:126 (vpk) avstyrks sålunda i ifrågavarande del.

Motion 1982/83: 96 (s) går ut på att riksdagen skall uttala sig för att en utredning om viss produktion av pellets fullföljs. Den gäller en på torv och skogsavfall baserad tillverkning, förlagd till Pello i Övertorneå kommun. Torvtäkterna i närheten av Pello har varit föremål för särskild undersökning och befunnits vara av hög kvalitet och tillräckliga för brytning i stor omfattning under 50 till 100 år. Motionärerna pekar på den positiva effekt för sysselsättningen i området som en utvinning i de nämnda torvtäkterna och en förädling av produkterna skulle ge.

Utskottet är väl medvetet om det mycket besvärliga sysselsättningsläget i Tornedalen. Det är bl. a. mot denna bakgrund värdefullt om det utredningsarbete som motionärerna nämner kan fullföljas. Utskottet förutsätter att länsstyrelsen i Norrbottens län bevakar denna fråga. Det är givetvis betydelsefullt att avsättningsmöjligheterna noga beaktas i det fortsatta utredningsarbetet. Utskottet ser inte anledning för riksdagen att göra något uttalande i denna fråga och avstyrker alltså motionen.

Upphandling inom energiområdet

I propositionen (bil. 6 s. 8 f.) lämnas en redogörelse för vissa åtgärder som har vidtagits för att stödja investeringar inom energiområdet. Det gäller stöd inom ramen för energiforskningsprogrammet, stöd från oljeersättningsfonden och stöd från industrifonden. Åtgärderna avser främst forskning och utveckling samt utnyttjande av teknik som inte är färdigutvecklad. Det framgår av propositionen att regeringen inte anser att de vidtagna åtgärderna är tillräckliga.

För att efterfrågan från främst kommuner som avser att genomföra investeringar inom energiområdet och beredskapen hos tillverkare av utrustning skall kunna bringas i samklang krävs enligt föredragande statsrådet ytterligare statliga åtgärder. Dessa åtgärder skulle inriktas på

- sammanställning och analys av investeringsplaner och kapacitet,
- genomförande av större upphandlingar inom energiområdet m. m. och medverkan vid förhandlingar i övrigt mellan användare och tillverkare av energiutrustning,
- stöd, i flertalet fall i form av lån, när befintliga stödformer är otillräckliga för de nu angivna syftena.

Åtgärderna inom upphandlingsområdet föreslås gälla främst energiförsörjningen i kommunerna. Strävan är enligt propositionen att ca 25 koleldade förbränningsanläggningar skall uppföras och ett mycket stort antal större värmepumpar installeras i landet. De föreslagna åtgärderna syftar också till att säkerställa att utbyggnaden av koleldade anläggningar sker på ett planerat sätt, så att såväl energiförsörjningsintresset som hänsynen till miljön tillgodoses.

Regeringen aviserar i propositionen vissa initiativ inom kolområdet. För det första avser regeringen att i budgetpropositionen år 1983 föreslå inrättandet av den fond för stöd till anordningar för att minska svavelutsläppen som riksdagen har fattat principbeslut om vid sin behandling av proposition 1981/82: 151 om åtgärder mot försurningen (JoU 1981/82: 35, rskr 1981/82: 321). För det andra är avsikten att utnyttja skatte- och avgiftspolitiken inom energiområdet så att bl. a. en övergång från olja till kol stimuleras. Härvid skall så långt som möjligt eftersträvas fasta prisrelationer mellan kol och olja. I detta sammanhang kommer de särskilda kostnaderna för åtgärder i syfte att minska påverkan på miljön av koleldade förbränningsanläggningar att beaktas.

I propositionen (bil. 6 s. 10) utvecklas närmare regeringens syn på vilka uppgifter som bör utföras i fråga om upphandling inom energiområdet.

Statliga insatser krävs enligt propositionen för en sammankoppling mellan användarnas planer för energiinvesteringar och industrins möjlighet att leverera utrustning. För att ett rationellt upphandlingsförfarande och god ekonomi skall uppnås behövs ett samordnat upphandlingsförfarande. Regeringen avser att ta upp överläggningar med företrädare för kommunerna och andra tänkbara användare av energiteknik för att närmare diskutera hur ett mer samordnat upphandlingsförfarande kan gå till under iakttagande av den statliga upphandlingsförordningen och vårt lands handelspolitiska åtaganden. Vidare kommer överläggningar att tas upp med de tillverkande företagen för att det skall utrönas vilka möjligheter industrin har att svara för produktion av den utrustning som behövs.

Vidare föreslås i propositionen (bil. 6 s. 12) en ny stödform för att komplettera nuvarande stödformer inom energiområdet och för att undanröja de hinder som kan finnas hos industrin när det gäller att leverera

utrustning avsedd för energiområdet. Stödet bör enligt propositionen i flertalet fall lämnas i form av lån, eventuellt med villkorlig återbetalningsskyldighet. För detta ändamål föreslås som engångsanvisning ett nytt reservationsanslag på 700 milj. kr.

Avsikten är att de förordade åtgärderna i syfte att öka investeringarna inom energiområdet skall avse år 1983. För att säkerställa att dessa åtgärder kommer i gång tillräckligt snabbt avser regeringen att vid bifall till propositionen i denna del tillkalla en särskild delegation för att handha frågor om upphandling inom energiområdet. Delegationen skall utöver de upphandlingsåtgärder som nyss har nämnts också ha till uppgift att dels från sina utgångspunkter samråda med oljeersättningsfonden vid dess behandling av bl. a. ärenden om sådant stöd till torveldade anläggningar som föreslås i propositionen, dels besluta om stöd till sådana investeringar i distributionsanläggningar för fjärrvärme som tidigare har berörts. Vidare skall en väsentlig uppgift för delegationen vara att överväga och lämna förslag till i vilka former fortsatta statliga insatser rörande upphandling inom energiområdet bör ske.

Regeringens förslag kritiseras i partimotionerna från moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet. Vänsterpartiet kommunisterna ger också vissa synpunkter på de förordade riktlinjerna.

Moderata samlingspartiet betecknar i motion 1982/83:99 regeringens skäl för ett samordnat upphandlingsförfarande som svaga. Förslaget präglas, anför motionärerna, av misstro mot att enskilda företag och kommuner på egen hand eller i frivillig samverkan kan genomföra också omfattande investeringar. Det är tydligt, säger de, att regeringen vill få en ny möjlighet att utöva påtryckningar på först och främst kommunerna i deras val av energiförsörjningsalternativ.

Om avsikten med regeringens förslag om ett nytt bidrag på 700 milj. kr. är att stödja företag som erbjuder kommersiellt konkurrenskraftiga produkter saknar det all grund, hävdar motionärerna. Sådana företag kan finansiera en angelägen expansion på annat sätt. Om däremot tanken är att stödja verksamhet som ännu inte har nått kommersiell mognad är det enligt motionärerna i realiteten fråga om utvecklingsstöd som skall bedömas tillsammans med andra stödformer med motsvarande syfte. Motionärerna kritiserar regeringen för att ha lämnat en alltför knapphändig motivering för det föreslagna stödet.

I centerpartiets motion 1982/83: 114 begärs att riksdagen skall ansluta sig till de riktlinjer för åtgärder i fråga om upphandling inom energiområdet som anges i motion 1982/83: 112. Det i detta sammanhang aktuella avsnittet i centerpartiets motion går ut på att statens åtgärder skall inriktas på att stödja upphandling som syftar till användning av inhemska bränslen, värmepumpar etc., inte ökad användning av kol. Detta innebär enligt motionen att prisrelationerna måste vara sådana att inhemska bränslen gynnas i förhållande till importerade bränslen såsom kol och olja. Priset på kol skall

således relateras till torv och skogsavfall, inte till olja. Motionärerna säger sig förutsätta att kommande förslag om energibeskattningen har denna inriktning och inte gynnar kolintroduktion på bekostnad av inhemska bränslen.

Motionärerna begär vidare att riksdagen skall ansluta sig till de i motion 1982/83: 112 förordade riktlinjerna för kolanvändningen. Härvid sägs att ett forcerat kolprogram innebär stora risker för felinvesteringar. Investeringar i kolanvändning borde anstå tills vi har fått bättre teknisk och ekonomisk kunskap om hur flytande, renat kolbränsle kan användas i befintliga oljeeldade anläggningar.

Motionärerna vill att stöd för upphandling inom energiområdet och övriga statliga åtgärder i syfte att få till stånd investeringar på energiområdet skall administreras av oljeersättningsfonden. Fonden föreslås därför få ett tillskott av 300 milj. kr. för detta ändamål. Dessa medel skall genom en särskild skatt hämtas från intäkter från elström producerad i äldre vattenkraftverk. Oljeersättningsfonden föreslås vidare få vidgade direktiv och dess styrelse ett förstärkt parlamentariskt inslag.

Riksdagen bör enligt denna motion avslå regeringens förslag om en statlig upphandlingsdelegation. Motionärerna tolkar propositionen så att delegationens uppgift är att tvinga ett antal kommuner att mot sin vilja satsa på koleldade anläggningar. Centerpartiets inställning anges i stället vara att statens åtgärder skall vidtas i samarbete och samverkan med kommunerna och inte genom diktat. Den form av statlig toppstyrning gentemot kommunerna som delegationen innebär kan inte accepteras, anför motionärerna.

Folkpartiet begär i motion 1982/83: 120 att riksdagen skall avslå regeringens förslag om ett anslag på 700 milj. kr. för det i propositionen angivna ändamålet. I motionen anförs att folkpartiet inte delar regeringens uppfattning att statliga delegationer alltid är det bästa organet för att åstadkomma en viss önskad utveckling. Motionärerna framhåller att det redan finns ett organ, oljeersättningsfonden, som prövar sådana ärenden som är aktuella i sammanhanget.

De stimulansåtgärder som regeringen önskar införa bör enligt folkpartiet anförtros oljeersättningsfonden och inordnas i den verksamhet som redan åvilar fonden. Fonden bör anmodas inkomma med medelsberäkning för resterande del av den beslutade verksamhetsperioden och för ytterligare en treårsperiod. Medelsberäkningen bör inkludera kostnader för de extra stimulansåtgärder som regeringen nu föreslår. Fondens verksamhet bör även fortsättningsvis finansieras med avgifter på oljeprodukter.

I folkpartiets motion begärs vidare ett uttalande från riksdagen om koleldade förbränningsanläggningar. Motionärerna säger sig svårligen kunna se att man kan upprätta en centraliserad plan för utbyggnaden av koleldade förbränningsanläggningar. Förutsättningarna är mycket skiftande i olika kommuner, menar de. Statsmakterna kan stimulera fram anlägg-

ningar med riktade åtgärder men näppeligen påtvinga ett visst antal kommuner att vid vissa tillfällen uppföra dylika anläggningar.

Vänsterpartiet kommunisterna begär i motion 1982/83: 126 att den föreslagna delegationen skall få direktiv av innebörd att andra bränslen än kol också skall främjas när det gäller att ersätta olja.

Utskottet finner det angeläget att den tillverkande industrin får ökade möjligheter att vidareutveckla teknik inom energiområdet. Det är, såsom framhålls i propositionen, väsentligt att bristande kapacitet, omodern utrustning m. m. inte skall behöva hindra tillverkare från att producera den utrustning som krävs för energiinvesteringarna. Utskottet räknar med att den i propositionen föreslagna nya kompletterande stödformen inom energiområdet på ett värdefullt sätt skall kunna undanröja hinder som kan finnas hos industrin när det gäller att leverera utrustning avsedd för energiområdet. Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund regeringens förslag i här aktuell del. Riksdagen bör alltså på tilläggsbudget till årets statsbudget anvisa ett reservationsanslag av 700 milj. kr. till stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet. De närmare villkor som skall gälla för stödet bör fastställas av regeringen.

De riktlinjer som föredragande statsrådet förordar beträffande upphandling inom energiområdet finner utskottet väl avvägda och helt i linje med utskottets uppfattning. Den aviserade delegationen för frågor om upphandling inom energiområdet kan komma att spela en viktig roll i sammanhanget. Av det anförda framgår att utskottet tillstyrker propositionen såvitt gäller riktlinjer för upphandling inom energiområdet. Samtidigt avstyrker utskottet samtliga här aktuella motionsyrkanden.

I det följande skall utskottet något kommentera de berörda motionerna.

I flera av motionerna (m, c, fp) berörs kommunernas roll när det gäller val av energiförsörjningsalternativ. Motionärerna uttrycker farhågor för att de riktlinjer som dras upp i propositionen skall innebära otillbörliga påtryckningar på kommunerna, tvång att satsa på koleldade anläggningar m. m. Utskottet anser inte att det finns fog för ett sådant synsätt. De överläggningar med kommunerna som nämns i propositionen bör utgöra ett stöd för kommunerna och ge underlag för beslut som gagnar dem.

I motionerna lämnas också vissa förslag angående oljeersättningsfonden. Det gäller bl. a. ändrade direktiv för fonden.

Oljeersättningsfondens hittillsvarande verksamhet utvärderas f. n. av oljeersättningsdelegationen. Delegationen skall enligt tilläggsdirektiv (Dir. 1982: 43), som har lämnats i juni 1982, redovisa vilka effekter som stödet från oljeersättningsfonden har fått för arbetet med att ersätta olja och spara energi, särskilt under 1980-talet. Även mer långsiktiga effekter av stödet skall anges översiktligt. Erfarenheterna av det regelsystem som gäller för stödet skall bearbetas och eventuella förslag till förändringar skall lämnas. Förslag till behov av medel för verksamheten efter år 1983 skall också

redovisas. Resultatet av utvärderingen skall enligt direktiven föreligga senast den 15 april 1983.

Utskottet ser mot bakgrund av det pågående utredningsarbetet inte anledning för riksdagen att f. n. uttala sig för några ändrade direktiv för oljeersättningsfonden. Som framgår av utskottets ställningstagande till regeringens förslag till riktlinjer för upphandling inom energiområdet anser utskottet inte heller att oljeersättningsfonden nu skall åläggas några ytterligare uppgifter utöver de i propositionen nämnda.

De farhågor för den i propositionen angivna satsningen inom kolområdet som uttrycks i motionerna finner utskottet sakna grund. Åtgärderna syftar till en planerad utbyggnad av koleldade anläggningar med hänsynstagande till energiförsörjningsintresset och miljön. Miljökraven vad gäller kol sätts inte lägre än för inhemska bränslen. Utskottet utgår från att vid de satsningar som görs inom kolområdet nya tekniska tillämpningar tas i anspråk i den takt som utifrån ekonomiska och miljömässiga aspekter ter sig mest lämplig.

I motion 1982/83: 93 (s) begärs att riksdagen skall göra ett uttalande om utbyggnaden av kraftvärmeverk. Motionären anför att kommunerna, med ett antaget elöverskott under 1980-talet, inte har motiv för investeringar i sådana verk. Risken är därför stor att fjärrvärmekommuner låser sig med investeringar i enbart värmeproducerande anläggningar eller att samtliga framöver erforderliga kraftvärmeverk inplaneras för uppförande under samma tidsperiod någon gång i början eller mitten av 1990-talet.

Särskilda statliga insatser måste därför enligt motionären göras så att ett antal beslut om att uppföra kraftvärmeverk fattas redan inom de närmaste åren. Den i propositionen föreslagna upphandlingsdelegationen skulle, menar motionären, ha som en viktig uppgift att lämna speciellt stöd till blivande kraftvärmeverkskommuner i syfte att åstadkomma ett planerat uppförande av de kraftvärmeverk som behövs för att kärnkraften skall kunna avvecklas.

Det är enligt utskottets uppfattning en väsentlig fråga som tas upp i denna motion. Även om det f. n. inte finns behov av en betydande utbyggnad av antalet kraftvärmeverk kan en sådan senare komma att te sig väl motiverad. Utskottet förutsätter att berörda kommuner reserverar mark för kommande behov av elgenerering vid de värmeverk som byggs under 1980-talet och att regeringen följer utvecklingen. Något uttalande från riksdagen i detta ämne anser utskottet inte motiverat. Motion 1982/83: 93 (s) avstyrks sålunda.

Övrigt

I motion 1982/83: 87 (c) föreslås att ett energitekniskt centrum skall inrättas i Mora och att verksamheten skall finansieras med medel från oljeersättningsfonden. Det föreslagna centret skulle enligt motionärerna

kunna erbjuda praktisk utbildning för bl. a. energirådgivare, driftpersonal och beslutsfattare. Vidare skulle praktisk teknikutvärdering av förbränningsutrustning vara ett arbetsområde för centret. Motionärerna räknar med att 10 milj. kr. utgör en tillräcklig finansiell ram för verksamheten under en treårsperiod.

Utskottet konstaterar att det inte finns underlag för ett initiativ från riksdagen rörande det speciella projekt som motionärerna vill ha stöd till. Motionen avstyrks därför. I detta sammanhang kan erinras om att statens industriverk disponerar ett särskilt anslag för utbildning och rådgivning inom energiområdet. Verksamheten finansieras via oljeersättningsfonden.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *program för utökad prospektering m. m.*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt D och med avslag på motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkandena 12 och 13 och motion 1982/83: 120 yrkande 35 till *Program för utökad prospektering m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,
2. beträffande *prospektering efter uran*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 114 yrkande 14,
3. beträffande *allmänna riktlinjer för energipolitiken*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 114 yrkande 1,
4. beträffande *utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E momenten 2 och 5 och med avslag på motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkandena 4 och 7, båda i ifrågavarande del, och motion 1982/83: 126 yrkande 1
   dels godkänner i propositionen angivna riktlinjer för åtgärder i syfte att öka investeringarna i utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme,
   dels till *Stöd till utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,
5. beträffande *investeringar i torveldade förbränningsanläggningar*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E momenten 1 och 3 samt med avslag på motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkandena 5 och 11, motion 1982/83: 120 yrkande 33 och motion 1982/83: 126 yrkande 2

dels godkänner i propositionen angivna riktlinjer för åtgärder i syfte att öka investeringarna i torveldade förbränningsanläggningar,

dels antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter,

6. beträffande *regionala bränslebolag*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 126 yrkande 3,
7. beträffande *viss tillverkning av pellets*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 96,
8. beträffande *upphandling inom energiområdet*
   att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E momenten 4 och 6 och med avslag på motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkande 4 i ifrågavarande del, yrkande 6, yrkande 7 i ifrågavarande del och yrkandena 8 och 9, motion 1982/83: 120 yrkande 34 i ifrågavarande del och yrkandena 36 och 37 och motion 1982/83: 126 yrkande 4
   dels godkänner i propositionen angivna riktlinjer för upphandling inom energiområdet,
   dels till *Stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 700 000 000 kr.,
9. beträffande *kraftvärmeverk*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 93,
10. beträffande *energitekniskt centrum i Mora*
    att riksdagen avslår motion 1982/83: 87.

Stockholm den 9 december 1982

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Lilly Hansson (s), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Olof Johansson (c), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Ivar Franzén (c), Nic Grönvall (m) och Per Unckel (m).

Reservationer

1. Program för utökad prospektering m. m. (mom. 1)

Sten Svensson, Per Westerberg, Nic Grönvall och Per Unckel (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "detta budgetår" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning om regeringens förslag som kommer till uttryck i motion 1982/83: 99 (m). Riksdagen måste bestämt avvisa en begäran från regeringen som innebär att ett mycket ansenligt belopp skall anvisas på basis av en ytterst kortfattad argumentation utan redovisat faktaunderlag. Risken för att det tilltänkta "programmet" skulle inverka negativt på företagens egna prospekteringsansträngningar är uppenbar. Utskottet instämmer alltså i avslagsyrkandet i motion 1982/83: 103 (m) och avstyrker också de yrkanden i ämnet som framställs i motionerna 1982/83: 114 (c) och 1982/83: 120 (fp).

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *program för utökad prospektering m. m.*
att riksdagen
a) med bifall till motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del avslår proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt D,
b) avslår motion 1982/83: 114 yrkandena 12 och 13 och motion 1982/83: 120 yrkande 35.

2. Program för utökad prospektering m. m. (mom. 1)

Olof Johansson (c), Christer Eirefelt (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "detta budgetår" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i de tre motionerna framförda uppfattningen att propositionen inte kan läggas till grund för ett så vittgående beslut som det regeringen föreslår. För det avsedda syftet bör det vara tillräckligt att riksdagen nu anvisar medel för utökad prospektering etc. under detta budgetår. Det i motion 1982/83: 114 (c) föreslagna beloppet, 30 milj. kr., synes tillräckligt med hänsyn till att halva budgetåret snart är till ända och att det otvivelaktigt tar tid innan nya projekt hinner presenteras och bedömas. Regeringen bör, som anförs både i den nyssnämnda motionen och i motion 1982/83: 120 (fp), återkomma till riksdagen våren 1983 med ett mera välunderbyggt prospekteringsprogram för återstoden av den aktuella femårsperioden.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *program för utökad prospektering m. m.*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt D, med bifall till motion 1982/83: 114 yrkandena 12 och 13, med anledning av motion 1982/83: 120 yrkande 35 och med avslag på motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del
a) till *Program för utökad prospektering m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,
b) hos regeringen begär ett program för prospektering m. m. i enlighet med vad utskottet anfört.

3. Prospektering efter uran (mom. 2)

Olof Johansson (c) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "med uran" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som anser att uranbrytning bör förbjudas i Sverige, finner det självklart att de resurser som staten nu ställer till förfogande inte bör få användas för uranprospektering. Riksdagen bör alltså i samband med medelsanvisningen göra ett sådant uttalande som motionärerna föreslår.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *prospektering efter uran*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 114 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Allmänna riktlinjer för energipolitiken (mom. 3)

Olof Johansson (c) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Som framgår" och slutar med "angiven del" bort ha följande lydelse:

Såsom uttalas i motion 1982/83: 112 (c) är det angeläget att riksdagen nu gör ett klarläggande allmänt uttalande om riktlinjerna för energipolitiken. Dess innebörd bör vara följande. Energipolitiken måste syfta till att skapa ett decentraliserat energisystem baserat på utnyttjande av i huvudsak inhemska förnybara energikällor. Hushållning med och en effektiv användning av tillgängliga resurser är ett grundläggande krav. Därigenom erhålls de bästa förutsättningarna för att kraven på resurshushållning, ekologisk balans, god miljö, hög säkerhet, försörjningstrygghet, ökad sysselsättning och en stark ekonomi skall kunna tillgodoses. För att energisystemet på ett miljövänligt sätt skall kunna styras över mot användning av förnybara energikällor är en medveten hushållning i energianvändningen av stor vikt. En framgångsrik satsning på inhemska energikällor har en direkt och stor

betydelse för bytesbalansen. Det är särskilt betydelsefullt att den praktiska introduktionen av dessa energikällor underlättas genom att fungerande distributions- och marknadssystem byggs upp.

Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen ansluter sig till vad utskottet nu har anfört. Därigenom tillgodoses det nu aktuella motionsyrkandet.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *allmänna riktlinjer för energipolitiken*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 114 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme (mom. 4)

Sten Svensson, Per Westerberg, Nic Grönvall och Per Unckel (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 11 med "Utskottet vill" och slutar på s. 12 med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Fjärrvärme i tätbebyggelse har ofta stora fördelar. Enligt utskottets uppfattning motiverar emellertid detta förhållande inte ett sådant statligt stöd till fjärrvärmeanläggningar som föreslås i propositionen. Det är av avgörande betydelse att kommunerna själva utifrån sina ekonomiska förutsättningar planerar och genomför den fjärrvärmeutbyggnad som de finner ändamålsenlig. En riktig energipolitik kräver långsiktighet och en fast ansvarsfördelning. Särskilda statliga stöd för begränsade tidsperioder medför en ryckighet som inte befrämjar en sådan politik.

Det statsfinansiella läget utgör också ett starkt argument mot en sådan ny stödform. Regeringens förslag om att 300 milj. kr. skall anvisas för stöd till fjärrvärmeanläggningar bör således enligt utskottets uppfattning avslås av riksdagen liksom motion 1982/83: 114 (c) i motsvarande del.

Utskottet avstyrker följaktligen också de riktlinjer för särskilda statliga åtgärder för att öka investeringarna i utbyggnaden av distributionsanläggningar för fjärrvärme som föreslås i propositionen och i de här aktuella motionerna. Sålunda tillstyrker utskottet motion 1982/83: 103 (m) i ifrågavarande del.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme*
att riksdagen
a) med bifall till motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del avslår proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E momenten 2 och 5,
b) avslår motion 1982/83: 114 yrkandena 4 och 7, båda i ifrågavarande del, och motion 1982/83: 126 yrkande 1.

6. Utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme (mom. 4)

Olof Johansson (c) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 11 med "Utskottet vill" och slutar på s. 12 med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

En utbyggnad i därför lämpade tätortsområden av flexibla fjärrvärmenät, anpassade till låga driftstemperaturer, är enligt utskottets mening eftersträvansvärd. En intensifierad satsning på fjärrvärmeutbyggnad skapar sysselsättning och beställningar för industrin.

Utskottet vill slå fast att bidrag till investeringar som är lönsamma i princip inte bör komma i fråga. I nuvarande arbetsmarknadsläge med stort behov av investeringar i nya projekt kan dock ett bidrag försvaras för att få en snabb igångsättning. Utskottet ansluter sig därför till regeringens förslag att ett särskilt stöd till fjärrvärmeanläggningar som beställs under år 1983 skall införas.

Utskottet anser att oljeersättningsfonden bör få i uppdrag att administrera stödet till utbyggnad av fjärrvärmeanläggningar. Fonden bör således tillföras 300 milj. kr. för detta ändamål. Stödet bör finansieras genom intäkter från en särskild skatt på energi som produceras i äldre vattenkraftverk. Utskottet förutsätter att regeringen med beaktande av ett kommande riksdagsbeslut om skatt på vattenkraft återkommer till riksdagen med förslag om förstärkning av oljeersättningsfondens resurser för det angivna ändamålet. Förslaget i propositionen om en särskild delegation för upphandling inom energiområdet återkommer utskottet till i ett senare avsnitt av detta betänkande (s. 20). Propositionen och motion 1982/83: 103 (m) avstyrks i ifrågavarande delar. Riksdagen bör göra ett uttalande av den angivna innebörden.

Utskottet delar den i motion 1982/83: 114 (c) framförda uppfattningen att stödet i fråga bör vara så konstruerat att det endast ges till utbyggnad av sådana fjärrvärmesystem som möjliggör lägre driftstemperaturer. En sänkning av temperaturen i ett fjärrvärmesystem innebär att man minskar värmeförlusterna och ökar möjligheterna att använda förnybara energikällor. Ett lågtemperatursystem innebär således mycket större möjligheter att utnyttja lokala produktionsenheter och att ta till vara spillvärme.

Det är också viktigt att fjärrvärmenäten ges en sådan utformning att de kan få en samordnande funktion och ökar möjligheterna att välja mellan olika energislag och produktionssätt. Många av de tänkbara alternativen, t. ex. värmepumpar och solfångare, har en begränsad förmåga att producera energi med höga temperaturer. Det är enligt utskottets mening eftersträvansvärt med ett flexibelt system som nära ansluter till tankegångarna om närvärme.

I propositionen anmäler föredraganden att hon har för avsikt att återkomma med förslag om storstädernas värmeförsörjning. Vad beträffar

Storstockholms värmeförsörjning har man från vissa håll drivit kravet på en hetvattensöverföring från Forsmark till Stockholm. Ett sådant projekt innebär en miljardsatsning på ökad energiförbrukning och minskade möjligheter att utnyttja alternativ energi samt en ökad bindning till användning av kärnkraft, vilket enligt utskottets mening är en felaktig politik.

Av vad utskottet här har anfört framgår att utskottet tillstyrker motion 1982/83: 114 (c) i den del som gäller fjärrvärmeutbyggnad.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme*

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 2 och motion 1982/83: 114 yrkande 4 i ifrågavarande del, med bifall till motion 1982/83: 103 såvitt gäller här aktuellt anslag och motion 1982/83: 114 yrkande 7 i ifrågavarande del samt med avslag på proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 5, motion 1982/83: 103 såvitt gäller här aktuella riktlinjer och motion 1982/83: 126 yrkande 1,

dels godkänner av utskottet angivna riktlinjer för åtgärder i syfte att öka investeringarna i utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om stöd till sådan utbyggnad.

7. Utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme (mom. 4)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 11 med "I fråga" och slutar på s. 12 med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motionärernas krav på att utbyggnaden av s. k. närvärmesystem skall beviljas samma förmåner som fjärrvärmeutbyggnaden när det gäller de lån och bidrag som aktualiseras i propositionen. Dessa småskaliga värmesystem kännetecknas av en lägre driftstemperatur som gynnar utnyttjande av solvärme, värmepumpar och lokal spillvärme, en utveckling som utskottet finner önskvärd. De möjliggör också användningen av flera sorters bränsle, bl. a. gas.

Ett ökat elberoende i stora värmesystem ställer större krav på alternativ till kärnkraften och försvårar dess avveckling. Det stöd till fjärrvärmeinvesteringar som nu införs bör således förenas med krav på att elpannor inte får installeras.

Riksdagen bör göra ett uttalande med här angiven innebörd. Utskottet tillstyrker sålunda motion 1982/83: 126 (vpk) i här aktuell del.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme*

att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 5 och motion 1982/83: 126 yrkande 1, med anledning av proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 2 och med avslag på motion 1982/83: 103 i frågavarande del och motion 1982/83: 114 yrkandena 4 och 7, båda i ifrågavarande del

dels godkänner av utskottet angivna riktlinjer för åtgärder i syfte att öka investeringarna i utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme,

dels till *Stöd till utbyggnad av distributionsanläggningar för fjärrvärme* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.

8. Investeringar i torveldade förbränningsanläggningar (mom. 5)

Sten Svensson, Per Westerberg, Nic Grönvall och Per Unckel (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Näringsutskottet vill" och slutar med "riktlinjer avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med vad som anförs i moderata samlingspartiets motion, att det inte i propositionen har redovisats bärande skäl för en förstärkning av det stöd som redan utgår till torvindustrin. Det är enligt utskottets mening nödvändigt att statsmakterna söker undvika att genom stöd stimulera till olönsamma investeringar. Andra energiinvesteringar än de nu aktuella torde snabbare och billigare kunna medverka till en minskning av oljeberoendet. Utskottet avstyrker följaktligen den föreslagna höjningen av oljeavgiften. Också av principiella skäl är det enligt utskottets uppfattning fel att avgiftsmedel destineras till särskilda fonder utan att de som betalar avgifterna kommer i åtnjutande av någon motprestation.

I detta sammanhang vill utskottet fästa uppmärksamheten på vad skatteutskottet har anfört i fråga om önskvärdheten av att användningen av avgiftsfinansierade fonder på sikt ersätts med generella skatter och anslag över budgeten.

Utskottet avstyrker sålunda propositionen i ifrågavarande del, vilket innebär att motionerna 1982/83: 103 (m), 1982/83: 114 (c) och 1982/83: 120 (fp) tillstyrks i motsvarande delar. Av det sagda följer att utskottet också avstyrker motionerna 1982/83: 114 (c) i den del som här i övrigt är aktuell liksom 1982/83: 126 (vpk) i ifrågavarande del.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *investeringar i torveldade förbränningsanläggningar* att riksdagen

a) med bifall till motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkande 11 och motion 1982/83: 120 yrkande 33 avslår proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E momenten 1 och 3,

b) avslår motion 1982/83: 114 yrkande 5 och motion 1982/83: 126 yrkande 2.

9. Investeringar i torveldade förbränningsanläggningar (mom. 5)

Olof Johansson (c) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Näringsutskottet vill" och slutar med "riktlinjer avstyrks" bort ha följande lydelse:

Med tillfredsställelse noterar utskottet att regeringen här visar en positiv inställning till utnyttjande av torv och föreslår ett särskilt stöd för investeringar i förbränningsanläggningar för torv. Med hänsyn till vikten av att ytterligare investeringar i sådana anläggningar snabbt kommer till stånd accepterar utskottet att stödet utgår i form av bidrag.

Utskottet avstyrker emellertid den föreslagna höjningen av den särskilda avgiften för oljeprodukter. Bl. a. den nyligen företagna devalveringen av den svenska kronan medför kraftiga oljeprishöjningar. En avgiftshöjning skulle innebära att priserna ökar ytterligare, vilket skulle medföra en väsentligt ogynnsammare prisutveckling på detta område än den realprisutveckling som riksdagen tidigare har uttalat sig för.

De här aktuella åtgärderna bör, anser utskottet, i stället finansieras genom intäkter från en särskild skatt på elenergi som produceras i äldre vattenkraftverk, på motsvarande sätt som utskottet har förordat beträffande stöd till fjärrvärmeutbyggnad. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om förstärkning av oljeersättningsfondens resurser för detta ändamål. Under en övergångsperiod torde medel som finns tillgängliga i oljeersättningsfonden kunna användas för dessa stödåtgärder.

Utskottet finner det anmärkningsvärt att förslaget i propositionen inte omfattar eldningsanläggningar för förbränning av flis m. m. Torv och skogsråvara är de inhemska bränslen som snabbast kan ersätta olja. Mindre än 20% av befintliga tillgångar på skogsråvara för energiändamål har i dag avsättning. Det är därför enligt utskottets uppfattning av stor vikt att kommuner med god tillgång på skogsavfall investerar i anläggningar som utnyttjar t. ex. flis. Propositionens riktlinjer för investeringar i torveldade anläggningar bör ändras med hänsyn till vad nu har sagts.

Utskottet tillstyrker sålunda motion 1982/83: 114 (c) i här aktuell del. Övriga motionsyrkanden beträffande de nu avsedda riktlinjerna avstyrks.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *investeringar i torveldade förbränningsanläggningar* att riksdagen

a) med anledning av proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 3 och motion 1982/83: 114 yrkande 5 och med avslag på motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del och motion 1982/83: 126 yrkande 2 godkänner av utskottet angivna riktlinjer för åtgärder i syfte att öka investeringarna i torveldade förbränningsanläggningar,

b) med bifall till motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkande 11 och motion 1982/83: 120 yrkande 33 avslår proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 1.

10. Investeringar i torveldade förbränningsanläggningar (mom. 5)

Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Oljeersättningsfonden bör" och slutar med "riktlinjer avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att oljeersättningsfonden bör få i uppdrag att genomföra de nya stimulansåtgärderna. I avvaktan på förnyade medelsberäkningar för fondens verksamhet är utskottet inte berett att tillstyrka den föreslagna höjningen av den särskilda oljeavgiften.

Liksom minoriteten i skatteutskottet finner näringsutskottet att avgiftshöjningen inte framstår som nödvändig. Oljeersättningsfonden disponerar redan medel som kan användas till stöd för bl. a. torveldade förbränningsanläggningar. Näringsutskottet, som alltså utgår från att den berörda stödverksamheten skall bedrivas av oljeersättningsfonden, anser att fonden bör tillföras ytterligare medel för det avsedda stödet endast i den mån fonden visar att det föreligger behov härav.

Finansieringsfrågan bör därför, såsom föreslås i motion 1982/83: 120 (fp), kunna anstå tills vidare. Riksdagen har under sådana förhållanden inte anledning att nu binda sig för någon särskild form av avgifts- eller skattehöjning i här avsett syfte.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *investeringar i torveldade förbränningsanläggningar* att riksdagen

a) med anledning av proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 3 och med avslag på motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkande 5 och motion 1982/83: 126 yrkande 2 godkänner av utskottet angivna riktlinjer för åtgärder i syfte att öka investeringarna i torveldade förbränningsanläggningar,

b) med bifall till motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkande 11 och motion 1982/83: 120 yrkande 33 avslår proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 1.

11. Investeringar i torveldade förbränningsanläggningar (mom. 5)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "riktlinjer avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det, såsom anförs i motion 1982/83:126 (vpk), finns starka skäl för att det här aktuella investeringsstödet bör utgå även om en större andel ved beräknas komma till användning. Motionärerna har bl. a. pekat på den stora sysselsättningseffekt som en satsning på energiskog medför. Utskottet föreslår att de i propositionen angivna riktlinjerna ändras i enlighet med vad här sagts och tillstyrker sålunda motion 1982/83:126 (vpk) i ifrågavarande del.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *investeringar i torveldade förbränningsanläggningar* att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 1 och motion 1982/83:126 yrkande 2, med anledning av proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 3 och med avslag på motion 1982/83:103 i ifrågavarande del, motion 1982/83:114 yrkandena 5 och 11 och motion 1982/83:120 yrkande 33

dels godkänner av utskottet angivna riktlinjer för åtgärder i syfte att öka investeringarna i torveldade förbränningsanläggningar,

dels antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild avgift för oljeprodukter.

12. Regionala bränslebolag (mom. 6)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Sådana regionala" och slutar med "ifrågavarande del" bort ha följande lydelse:

Regionala bränslebolag kan, som framhålls i motion 1982/83:126 (vpk), få stor betydelse när det gäller att planmässigt utnyttja torvkoncessioner och skogsråvara och förhindra spekulation i sådana nyttigheter. Bolag av detta slag kan ha statligt, landstingskommunalt eller kommunalt ägande. Deras uppgift är att handha utvinning, transport och användning av de här aktuella energiråvarorna. En sådan planerad verksamhet kan också förhindra att ved som är användbar som råvara för trä-, massa- och pappers-

industri tas i anspråk som bränsle. Utskottet tillstyrker sålunda det aktuella motionsyrkandet.

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *regionala bränslebolag*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 126 yrkande 3 hos regeringen begär initiativ för bildande av regionala bränslebolag i enlighet med vad utskottet anfört.

13. Upphandling inom energiområdet (mom. 8)

Sten Svensson, Per Westerberg, Nic Grönvall och Per Unckel (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 20 med "Utskottet finner" och slutar på s. 21 med "mest lämplig" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att regeringen har angivit mycket svaga skäl för det samordnade upphandlingsförfarande och det nya bidrag som föreslås i propositionen. Förslaget präglas av misstro mot att enskilda företag och kommuner på egen hand eller i frivillig samverkan kan genomföra också omfattande investeringar. Regeringen tycks, såsom konstateras i moderata samlingspartiets motion, vilja skaffa sig en ny möjlighet att utöva påtryckningar på först och främst kommunerna i deras val av energiförsörjningsalternativ.

Om avsikten med regeringens förslag om det nya bidraget är att stödja företag som erbjuder kommersiellt konkurrenskraftiga produkter saknar det all grund, anser utskottet. Sådana företag kan finansiera en angelägen expansion på annat sätt. Om däremot tanken är att stödja verksamhet som ännu inte har nått kommersiell mognad är det i realiteten fråga om ett utvecklingsstöd, som enligt utskottets mening bör bedömas tillsammans med andra stödformer med motsvarande syfte. Den motivering som regeringen har angivit för det föreslagna stödet om 700 milj. kr. finner utskottet vara synnerligen knapphändig och uppenbart otillfredsställande som underlag för ett godkännande av riksdagen.

Med hänvisning till vad utskottet här har anfört tillstyrks motion 1982/83: 103 (m) i ifrågavarande del. Propositionen avstyrks sålunda i nu berörd del.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *upphandling inom energiområdet*
att riksdagen
a) med bifall till motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkande 6 i ifrågavarande del och motion 1982/83: 120 yrkandena 36 och 37 avslår proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E momenten 4 och 6,

b) avslår motion 1982/83:114 yrkande 4 i ifrågavarande del, yrkande 6 i övrigt, yrkande 7 i ifrågavarande del och yrkandena 8 och 9, motion 1982/83:120 yrkande 34 i ifrågavarande del och motion 1982/83:126 yrkande 4,

14. Upphandling inom energiområdet (mom. 8)

Olof Johansson (c) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 20 med "Utskottet finner" och slutar på s. 21 med "mest lämplig" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets uppfattning många viktiga synpunkter som i centerpartiets motion framförs beträffande riktlinjer för upphandling inom energiområdet. Utskottet vill understryka vikten av att statens åtgärder inriktas på att stödja upphandling som syftar till användning av inhemska bränslen, värmepumpar etc., inte ökad användning av kol. Detta innebär enligt utskottets mening att prisrelationerna mellan olika bränslen bör vara sådana att inhemska bränslen gynnas i förhållande till importerade bränslen såsom kol och olja. Priset på kol bör således relateras till priserna på torv och skogsavfall, inte till priset på olja. Utskottet förutsätter att kommande förslag om energibeskattningen har denna inriktning och inte gynnar kolintroduktion på bekostnad av inhemska bränslen.

Utskottet instämmer också i motionärernas bedömning att ett forcerat kolprogram innebär stora risker för felinvesteringar. Investeringar i kolanvändning bör därför anstå tills vi har fått bättre teknisk och ekonomisk kunskap om hur flytande, renat kolbränsle kan användas i befintliga oljeeldade anläggningar.

Förslaget i propositionen om en statlig upphandlingsdelegation kan utskottet inte ställa sig bakom. Det finns enligt utskottets uppfattning fog för farhågorna i motionen om att delegationens uppgift kan bli att tvinga ett antal kommuner att mot sin vilja satsa på koleldade anläggningar.

Utskottet vill understryka betydelsen av att statens åtgärder vidtas i samarbete och samverkan med kommunerna och inte genom diktat. Den form av statlig toppstyrning gentemot kommunerna som den föreslagna delegationen synes innebära kan utskottet inte acceptera.

Stöd för upphandling inom energiområdet och övriga statliga åtgärder i syfte att få till stånd investeringar på energiområdet bör enligt utskottets mening administreras av oljeersättningsfonden. Denna bör ges vidgade direktiv, som svarar mot de nya stödmöjligheterna, och dess styrelse bör ges ett förstärkt parlamentariskt inslag.

Utskottet förutsätter att regeringen med beaktande av riksdagens beslut om skatt på vattenkraft återkommer till riksdagen med förslag till förstärkning av oljeersättningsfondens resurser.

Vad här har anförts föreslår utskottet att riksdagen ansluter sig till i ett uttalande till regeringen. Därmed tillgodoses de här aktuella yrkandena i

motion 1982/83:114 (c) och i viss mån också motsvarande yrkande i motion 1982/83:120 (fp). Propositionen i motsvarande delar och motion 1982/83:126 (vpk) avstyrks.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *upphandling inom energiområdet*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 4, motion 1982/83:103 såvitt gäller här aktuella riktlinjer, motion 1982/83:114 yrkande 4 i ifrågavarande del, motion 1982/83:120 yrkande 34 i ifrågavarande del och yrkande 36 och motion 1982/83:126 yrkande 4, med bifall till motion 1982/83:103 såvitt gäller här aktuellt anslag, motion 1982/83:114 yrkande 6, yrkande 7 i ifrågavarande del och yrkandena 8 och 9 och motion 1982/83:120 yrkande 37 samt med avslag på proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 6
dels godkänner av utskottet angivna riktlinjer för upphandling inom energiområdet,
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om stöd för åtgärder i samband med sådan upphandling.

15. Upphandling inom energiområdet (mom. 8)

Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 20 med "Utskottet finner" och slutar på s. 21 med "mest lämplig" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör de nya stimulansåtgärder som regeringen önskar införa anförtros oljeersättningsfonden och samordnas med de uppgifter som redan åvilar denna. Fonden bör anmodas inkomma med medelsberäkning för resterande del av den beslutade verksamhetsperioden och för ytterligare en treårsperiod. Medelsberäkningen bör inkludera kostnader för de extra stimulansåtgärder som regeringen nu föreslår. Fondens verksamhet bör även fortsättningsvis finansieras med avgifter på oljeprodukter. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag av här angiven innebörd.

Utskottet anser det inte lämpligt att det vid sidan av oljeersättningsfonden inrättas nya administrativa organ för ekonomiska stimulansåtgärder avsedda att stimulera till övergång från olja till andra energislag.

Utskottet vill ifrågasätta möjligheterna att upprätta en centraliserad plan för utbyggnaden av koleldade förbränningsanläggningar. Förutsättningarna är mycket skiftande i olika kommuner. Statsmakterna kan stimulera fram anläggningar med riktade åtgärder men enligt utskottets uppfattning inte påtvinga ett visst antal kommuner att vid vissa tillfällen uppföra dylika anläggningar.

Riksdagen bör enligt utskottets mening göra ett uttalande av här angiven

innebörd. Sålunda tillstyrker utskottet motion 1982/83:120 (fp) i ifrågavarande del, medan propositionen i motsvarande delar avstyrks. Utskottet avstyrker också här aktuell del av motion 1982/83:103 (m) och motion 1982/83:114 (c) i ifrågavarande del.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *upphandling inom energiområdet*
att riksdagen
a) med bifall till motion 1982/83:103 i ifrågavarande del, motion 1982/83:114 yrkande 6 i ifrågavarande del och motion 1982/83:120 yrkandena 36 och 37 avslår proposition 1982/83:50 bilaga 6 avsnitt E momenten 4 och 6,
b) med bifall till motion 1982/83:120 yrkande 34 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om koleldade förbränningsanläggningar och om förlängt mandat för oljeersättningsfonden,
c) avslår motion 1982/83:114 yrkande 4 i ifrågavarande del, yrkande 6 i övrigt, yrkande 7 i ifrågavarande del och yrkandena 8 och 9 och motion 1982/83:126 yrkande 4.

16. Upphandling inom energiområdet (mom. 8)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 20 med "De riktlinjer" och slutar på s. 21 med "mest lämplig" bort ha följande lydelse:

Utskottet uppfattar regeringens intentioner med förslaget till åtgärder i samband med upphandling så, att en satsning på kol och koleldade anläggningar i första hand anses böra genomföras. Det sägs i propositionen ingenting om inhemska alternativa bränslen. Mot bakgrund av den debatt som fördes inför folkomröstningen om kärnkraft finner utskottet det märkligt att kol nu allmänt framställs som en oumbärlig energiresurs. Satsningen på kärnkraft skulle effektivt minska både olje- och kolberoendet. Men vi är nu i rask takt på väg in i det Kol-Sverige som kärnkraften skulle frälsa oss ifrån. Det finns anledning att varna för den storsatsning på kol som kan anas bakom propositionens förslag om upphandling inom energiområdet. Andra bränslealternativ och sådana mindre centraler av närvärmetyp som har nämnts tidigare i detta betänkande bör enligt utskottets uppfattning också bli föremål för den föreslagna upphandlingsdelegationens intresse.

Vad utskottet här har anfört innebär att utskottet tillstyrker motion 1982/83:126 (vpk) i ifrågavarande del. De riktlinjer beträffande upphandling inom energiområdet som anges i propositionen bör ändras i enlighet med vad nu sagts. I övrigt tillstyrks dessa riktlinjer.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *upphandling på energiområdet*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 6 och motion 1982/83: 126 yrkande 4, med anledning av proposition 1982/83: 50 bilaga 6 avsnitt E moment 4 och med avslag på motion 1982/83: 103 i ifrågavarande del, motion 1982/83: 114 yrkande 4 i ifrågavarande del, yrkande 6, yrkande 7 i ifrågavarande del och yrkandena 8 och 9 och motion 1982/83: 120 yrkande 34 i ifrågavarande del och yrkandena 36 och 37,
dels godkänner av utskottet angivna riktlinjer för upphandling inom energiområdet,
dels till *Stöd för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 700 000 000 kr.,

Särskilt yttrande

Fjärrvärme

Christer Eirefelt (fp) anför:

Det finns alltid risk för att den typ av statliga bidrag som regeringen föreslår för utbyggnad av fjärrvärmenätet huvudsakligen används till investeringar som skulle ha kommit till stånd även utan stimulansen. Det är därför en brist att regeringen i propositionen inte utförligare underbygger påståendet att det föreslagna bidraget medför investeringar som eljest skulle ha uteblivit.

Hänsyn till det rådande konjunkturläget och angelägenheten av att få igång sysselsättningsskapande kommunala investeringar gör dock att folkpartiet biträder regeringens förslag. Vi vill understryka att det är angeläget att fjärrvärmeutbyggnaden styrs till stadskärnor med framför allt äldre bebyggelse, eftersom det är där fjärrvärmen är mest lönsam.

Däremot är det tveksamt med fjärrvärme till nybyggd enfamiljsbebyggelse i tätorternas ytterområden. De hus som byggs i dag är betydligt energisnålare och bättre isolerade än förr. Värmekonsumtionen är följaktligen mindre. Motiven för utbyggnad av fjärrvärme till sådana områden är därför inte så starka. Det kan t. o. m. vara så att möjligheterna till energibesparingar är större i hus som inte ansluts till fjärrvärme.

Fjärrvärmen har också på sina håll kommit att stå i motsatsställning till användandet av ny energisnål teknik, som t. ex. frånluftvärmepumpar. Det är alltså viktigt att man uppmärksammar en del nackdelar med fjärrvärmen som först på senare tid har blivit uppenbara.

Bilaga

Skatteutskottets yttrande

1982/83: 3 y

över förslag om höjning av den särskilda oljeavgiften (prop. 1982/83:50, bil. 6.1)

Till näringsutskottet

Sedan näringsutskottet berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1982/83:50 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. i vad avser ändring i lagen om särskild avgift för oljeprodukter och följdmotioner får skatteutskottet anföra följande.

Det i nämnda bilaga framlagda förslaget avser en höjning av den särskilda avgiften för oljeprodukter med 13 kr. per kubikmeter i syfte att till viss del finansiera uppförandet av torveldade förbränningsanläggningar. I motion 1982/83:99 förklarar moderata samlingspartiet att det inte kan biträda förslaget till åtgärder för att öka investeringarna i torveldade förbränningsanläggningar och avvisar till följd härav i motion 1982/83:103 den föreslagna höjningen av oljeavgiften. Motionärerna avstyrker avgiftshöjningen också av principiella skäl. De framhåller att vad som skiljer oljeavgiften från oljebeskattningen i övrigt är den destination till särskilda fonder som gäller för influtna medel. Förutsättningen för en sådan avgift måste vara att de som betalar avgiften kommer i åtnjutande av en motprestation. Man kan emellertid inte göra gällande att exempelvis åkeribranschen eller kustsjöfarten som båda skulle få vara med och betala höjningen av avgiften har något direkt intresse av att staten satsar pengar på torveldade förbränningsanläggningar.

Centerpartiet motsätter sig i motion 1982/83:112 inte det föreslagna stödet till torveldade anläggningar men vill att motsvarande stöd skall utgå också till anläggningar som eldas med skogsavfall och att åtgärderna skall finansieras genom medel från den särskilda avgiften på elkraft som produceras i äldre vattenkraftverk. Till följd härav yrkar partiet avslag på avgiftshöjningen i motion 1982/83:114.

Folkpartiet biträder i motion 1982/83:120 förslaget om bidrag till torveldade förbränningsanläggningar och anser att oljeersättningsfonden bör få i uppdrag att genomföra de nya stimulansåtgärderna. I avvaktan på förnyade medelsberäkningar för fondens verksamhet är partiet emellertid inte berett att tillstyrka den föreslagna höjningen av den särskilda oljeavgiften.

Skatteutskottet vill först konstatera att tre olika utskott har behandlat frågor rörande den särskilda oljeavgiften under 1982. Tidigare under detta år har näringsutskottet, skatteutskottet och försvarsutskottet behandlat olika ändringar av denna avgift i yttranden eller betänkanden. Detta förhållande i

förening med de principiella invändningar som förs fram i motion 99 understryker behovet av en sådan klarare gränsdragning mellan utskottens kompetensområden i fråga om skatter och avgifter som utskottet förordat i annat sammanhang.

Beträffande den aktuella avgiftshöjningen är det uppenbart att näringsutskottets prövning av frågan om särskilt stöd till torveldade anläggningar är beroende av möjligheten att finansiera ett sådant stöd. Av propositionen framgår att oljeersättningsfonden skall tillföras ett engångsbelopp på 200 milj. kr. genom att den särskilda oljeavgiften höjs med 13 kr. per kubikmeter. Däremot framgår det inte att någon sänkning av avgiften skall äga rum när fonden väl fått sina medel. Skatteutskottet finner det högst sannolikt att det senare kan uppstå andra medelsbehov på energisektorn som kan behöva tillgodoses genom den nu föreslagna avgiftshöjningen. Utskottet vill emellertid mot bakgrund av de ovan angivna konsekvenserna ifrågasätta om inte systemet med avgiftsfinansierade fonder på längre sikt bör ersättas med generella skatter och anslag över budgeten. Såväl möjligheterna till överblick över statens finansieringsmetoder som riksdagens utgiftskontroll skulle enligt skatteutskottets mening vinna på en sådan åtgärd.

Vad gäller den nu i propositionen föreslagna höjningen finner skatteutskottet skäl att tillstyrka förslaget under förutsättning att näringsutskottet anser att de förordade stödåtgärderna är erforderliga. Det saknas enligt skatteutskottets mening skäl att senarelägga avgiftshöjningen eller att fylla medelsbehovet på annat sätt. Skatteutskottet vill samtidigt ånyo understryka det behov av en samordning av avdragsreglerna för energiskatt resp. oljeavgift, som utskottet i våras fäste uppmärksamheten på i sitt yttrande (SkU 1981/82:4y) till försvarsutskottet över vissa ändringsförslag rörande oljeavgiften.

Stockholm den 30 november 1982

På skatteutskottets vägnar
ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Rune Carlstein (s), förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (m), Olle Westberg (s), Hagar Normark (s), Ingemar Hallenius (c), Bo Forslund (s), Egon Jacobsson (s), Karl Björzén (m), Björn Molin (fp), Anita Johansson (s), Anna Lindh (s) och Ewy Möller (m).

Avvikande meningar

1. Knut Wachtmeister, förste vice talmannen Ingegerd Troedsson, Karl Björzén och Ewy Möller (samtliga m) anser att de två sista styckena i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Beträffande den aktuella avgiftshöjningen är det uppenbart att näringsutskottets prövning av frågan om särskilt stöd till torveldade anläggningar är beroende av möjligheten att finansiera ett sådant stöd. Av propositionen framgår att oljeersättningsfonden skall tillföras ett engångsbelopp på 200 milj. kr. genom att den särskilda oljeavgiften höjs med 13 kr. per kubikmeter. Däremot framgår det inte att någon sänkning av avgiften skall äga rum när fonden väl fått sina medel. Utskottet vill vidare ifrågasätta om inte systemet med avgiftsfinansierade fonder på sikt bör ersättas med generella skatter och anslag över budgeten. Såväl möjligheterna till överblick över statens finansieringsmetoder som riksdagens utgiftskontroll skulle enligt skatteutskottets mening vinna på en sådan åtgärd. Vad gäller den nu i propositionen föreslagna höjningen finner skatteutskottet skäl att avstyrka förslaget. Det saknas enligt skatteutskottets mening anledning att i ett kritiskt statsfinansiellt läge göra stora satsningar på olönsamma investeringar. Utskottet anser vidare att det av principiella skäl är felaktigt att destinera medel till särskilda fonder där de som betalar avgiften inte kommer i åtnjutande av någon motprestation.

Skatteutskottet vill samtidigt ånyo understryka det behov av en samordning av avdragsreglerna för energiskatt resp. oljeavgift, som utskottet i våras fäste uppmärksamheten på i sitt yttrande (SkU 1981/82:4y) till försvarsutskottet över vissa ändringsförslag rörande oljeavgiften.

2. Stig Josefson (c), Ingemar Hallenius (c) och Björn Molin (fp) anser att de två sista styckena i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Beträffande den aktuella avgiftshöjningen finner skatteutskottet att den inte framstår som nödvändig med hänsyn till att oljeersättningsfonden redan disponerar medel som kan användas till stöd för bl. a. torveldade förbränningsanläggningar. Utskottet som således utgår från att den avsedda stödverksamheten skall bedrivas av oljeersättningsfonden anser att fonden bör tillföras ytterligare medel för det avsedda stödet endast i den mån fonden visar att det föreligger behov härav. Finansieringsfrågan bör därför kunna anstå tills vidare och riksdagen har under sådana förhållanden inte anledning att nu binda sig för någon särskild form av avgifts- eller skattehöjning i här avsett syfte.

Skatteutskottet vill slutligen ånyo understryka det behov av en samordning av avdragsreglerna för energiskatt resp. oljeavgift, som utskottet i våras fäste uppmärksamheten på i sitt yttrande (SkU 1981/82:4y) till försvarsutskottet över vissa ändringsförslag rörande oljeavgiften.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1982